

Արևելյան գործընկերություն. խոչընդոտներ ճանապարհին

Մայրոսյան Տ.

2009 թ. հուլիսին Եվրամիության նախագահող երկիր Շվեդիայի վարչապետ Ֆրեդրիկ Ռայնֆելդտը հայտարարեց, որ Եվրամիությունը առկախում է Արևելյան գործընկերության (ԱԳ) ծրագիրը ի հայտ եկած նոր մարտահրավերների պատճառով: Շվեդ պաշտոնյայի հայտարարության համաձայն. «Եվրոպան կանգնել է լուրջ ֆինանսական ճգնաժամի առջև, և մենք պետք է անհրաժեշտ քայլեր ձեռնարկենք ճգնաժամից խուսափելու համար... Ավելին, կլիմայի փոփոխության խնդիրը ոչ պակաս կարևոր է: Մենք ժամանակ կորցնելու իրավունք չունենք և այս խնդիրները պետք է լուծենք մինչև դեկտեմբեր»¹:

Հայտարարությունը այս քայլը վերագրում է տնտեսական ճգնաժամին և կլիմայական խնդիրներին, սակայն արդյո՞ք առկախման համար այլ ավելի լուրջ խնդիրներ գոյություն չէին կարող ունենալ, և արդյո՞ք ճգնաժամը և կլիմայի փոփոխությունը ընդամենը պատրվակներ չէին (մանավանդ, որ այս խնդիրներն արդեն գոյություն ունեին այն պահի դրությամբ, երբ տրվել էր Արևելյան գործընկերության ծրագրի մեկնարկը):

Արևելյան գործընկերության ծրագրի պաշտոնական մեկնարկից ի վեր տեղի ունեցած իրադարձությունների և հատկապես քաղաքական հայտարարությունների վերլուծությունը թույլ է տալիս խոսել ծրագրին առնչվող այլ լուրջ խնդիրների առկայության մասին: Մասնավորապես, այդ խնդիրները ծագում են ինչպես բուն Եվրամիությունից, այնպես էլ Արևելյան գործընկերության հասցեատեր վեց պետություններից և, հատկապես, Ռուսաստանի վարած արտաքին քաղաքականությունից:

Որքան էլ Արևելյան գործընկերության համահեղինակները պնդեն, թե այս ծրագիրը ուղղված չէ որևէ երրորդ պետության և հատկապես Ռուսաստանի դեմ, ծրագրի բովանդակությունը և մի քանի այլ իրողություններ ակնհայտ են դարձնում այն փաստը, որ Արևելյան գործընկերության առաջ քաշած նպատակները Մոսկվայի կողմից կարող էին ընկալված լինել որպես հա-

¹ Moldova.org, “EU suspends the Eastern Partnership Program, Swedish PM said,” July 03, 2009 <http://politicom.moldova.org/news/eu-suspends-the-eastern-partnership-program-swedish-pm-said-202231-eng.html> (10.12.2009):

կառուսական:² Պատահական չէ, որ նման ընկալման պատճառով Ռուսաստանը ոչ միայն բողոքել, այլև ձեռնարկել է կոնկրետ գործողություններ, որոնք կարող են նվազեցնել ԱԳ-ի հիմնարար նպատակների կյանքի կոչման հնարավորությունը:

Արևելյան գործընկերությունը, թերևս, Ռուսաստանին գլխավորապես անհանգստացրել է որպես ավանդական ազդեցության գոտիների վերաբաշխման և Ռուսաստանին մեծ էներգետիկ նախագծերից դուրս թողնելու փորձ:

Նախ Ռուսաստանում ԱԳ-ի նկատմամբ կասկածելի վերաբերմունքի տեղիք կարող էր տալ այն փաստը, որ սույն ծրագրի հետևում կանգնած համահեղինակները Լեհաստանն ու Շվեդիան էին: Նույնիսկ մինչև ԵՄ-ի անդամ դառնալը Լեհաստանը ճանապարհներ էր փնտրում Եվրամիության այսպես կոչված «Արևելյան չափումը» զարգացնելու համար՝ հետևելով Ֆինլանդիայի կողմից 1997 թ. նախաձեռնած «Հյուսիսային չափման» օրինակին: Այս նախաձեռնության հիմքում ընկած էր այն մտայնությունը, թե Լեհաստանը կարող է իրեն պաշտպանված զգալ Ռուսաստանից միայն այն դեպքում, եթե Ուկրաինան ամբողջությամբ անկախ, Արևմուտքի հետ սերտորեն կապված երկիր դառնա:

Թեև Լեհաստանի սկզբնական ջանքերը Արևելյան գործընկերության վերաբերյալ ձախողվեցին, հարավօսական դեպքերից հետո դրանք հավանության արժանացան և աջակցություն ստացան ԵՄ-ի մյուս երկրների կողմից: Այս հարցում վերլուծաբանները կարևորում են Շվեդիայի և հատկապես վերջինիս արտգործնախարար Կարլ Բիլդտի դերը, որը, մինչ այդ արդեն հայտնի էր դարձել իր ընդգծված հակառուսական կեցվածքով և Ռուսաստանի հասցեին հնչեցրած սուր քննադատություններով: Շվեդիայի ակտիվ ներգրավումը Արևելյան գործընկերության առաջխաղացման գործում կարող է վերագրվել նաև այս երկրի՝ Ռուսաստանի «Հյուսիսային հոսք» էներգետիկ նախագծի նկատմամբ ունեցած բացասական դիրքորոշմանը:

Պատահական չէ, որ եթե Ռուսաստանի ղեկավարությունը լուրջ ուշադրություն չէր դարձնում Եվրոպական հարևանությանը, ապա Արևելյան գործընկերության մեկնարկից հետո Մոսկվայի դիրքորոշումը կտրուկ սաստկացավ: Ռուսաստանի արտգործնախարար Սերգեյ Լավրովի հնչեցրած բազ-

² Ինչպես Բրյուսելը, այնպես էլ Եվրամիության առանձին երկրներ բազմիցս հայտարարել են, որ Արևելյան գործընկերությունը ուղղված չէ Մոսկվայի դեմ: Ու թեև Ռուսաստանը Արևելյան գործընկեր չէ, Եվրամիությունը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ևս կարող է մասնակցել նախագծին համագործակցության առանձին ծրագրերի շրջանակներում:

մաթիվ քննադատական որակումները, որոնցից մեկը Արևելյան գործընկերությունը բնութագրում էր որպես «Արևելյան Եվրոպայում ԵՄ-ի ազդեցության գոտու ստեղծում»,³ խոսում է այն մասին, որ ԵՄ-ի խնդրո առարկա նախագիծը, հատկապես հարավօսական դեպքերի համատեքստում, Մոսկվայի կողմից դիտվել է որպես Ռուսաստանի արևելյան սահմանների շուրջ եվրոպամետ բուֆեր ստեղծելու փորձ:

Ռուսաստանի կողմից թերևս առավել ցավոտ է ընդունվել ԵՄ-ի կողմից Ռուսաստանի ամենամոտ դաշնակցի՝ Բելառուսի ներքաշումը Արևելյան գործընկերության մեջ և վերջինիս միջոցով Բելառուսին ռուսանպաստ քայլերից հետ կանգնեցնելու մարտավարությունը: 2009թ. մարտին Բրյուսելում անցկացվող ամենամյա ֆորումի ընթացքում Ս.Լավրովի՝ իր չէիս գործընկերոջը հասցեագրած քննադատությունը պարունակում է այդ անհանգստությունը. «Իմ լավ ընկեր Կարել Շվարցենբերգը հրապարակավ ասում է, որ եթե Բելառուսը ճանաչի Աբխազիան և Հարավային Օսեթիան, ապա կարող է մոռանալ «Արևելյան գործընկերության» մասին. ինձ համար պարզ չէ՝ սա շանտաժ է, թե՛ ժողովրդավարություն՝ գործողության մեջ... Նման հայտարարություններից հետո մեզ մոտ հարց է առաջանում՝ արդյո՞ք սա մի փորձ է պետություններին հետ կանգնեցնել այն որոշումներից, որոնք նրանք ենթադրաբար պետք է կայացնեն ինքնուրույն կերպով»:⁴

Երկրորդ կարևոր մտահոգությունը, ինչպես նշվեց վերևում, վերաբերում է էներգակիրների տարանցման ճանապարհներին: Հատկապես 2009թ. հունվարին տեղի ունեցած ռուս-ուկրաինական գազային կոնֆլիկտից հետո եվրոպացիները առավել մեծ ակտիվությամբ սկսեցին էներգակիրների ներկրման այլընտրանքային ճանապարհների փնտրտուքը, և պատահական չէ, որ Արևելյան գործընկերության կարևորագույն բաղադրիչներից մեկը՝ էներգետիկ անվտանգությունը և համագործակցությունը, վերաբերում էր Արևելք-Արևմուտք էներգետիկ ճանապարհների դիվերսիֆիկացմանը: Սա իր հերթին նշանակում էր, որ Արևելյան գործընկերության էներգետիկ բաղադրիչի իրականացման դեպքում կարող էին լուրջ վտանգի տակ դրվել Ռուսաստանի սեփական էներգետիկ նախագծերը: Եվ այս հարցում է, որ Ռուսաստանի՝ մինչ այժմ նախաձեռնած քայլերը արդեն տվել են իր համար ցանկալի արդյունքներ: Խոսքը, մասնավորապես, վերաբերում է Ռուսաստան-Ադրբեյ-

³ Stefan Meister and Marie-Lena May, The EU's Eastern Partnership - a Misunderstood Offer of Cooperation, DGAPstandpunct September 2009 N° 7.

⁴ "EU's New Eastern Partnership Draws Ire From Russia," European Dialogue, March 2009. <http://eurodialogue.org/node/668> (11.12.2009):

ջան գազային պայմանագրի ստորագրմանը, որը արժեք դիտարկել նաև հայ-թուրքական արձանագարությունների ստորագրման համատեքստում, ուր Ռուսաստանը հանդես եկավ ամենագլխավոր միջնորդներից, նախաձեռնողներից և երաշխավորներից մեկի դերում:

Հայ-թուրքական հարաբերությունների բարելավման և հայ-թուրքական սահմանի հնարավոր բացման հեռանկարից զատ, Ռուսաստանը կարող է թուլացնել Արևելյան գործընկերության գլխավոր հասցեատերերից մեկի՝ Վրաստանի ռեզիոնալ նշանակությունը և ավելի ամրապնդել իր դիրքերը Հայաստանում (օրինակ՝ պայմանավորված ռուսաստանյան բիզնեսի շահերի աճով): Հայ-թուրքական արձանագրությունների ստորագրմամբ Մոսկվան նաև արագացրեց կամ երաշխավորեց ռուս-ադրբեջանական գազային պայմանագրի կնքումը:

Մրանով Ադրբեջանը, բացի տնտեսական խնդիրներ լուծելուց, փորձեց նաև «պատժել» Թուրքիային և Արևմուտքին հայ-թուրքական խնդրում Ադրբեջանի շահերը անտեսելու համար: 2009 թ. հոկտեմբերի 14-ին, նույն այն օրը, երբ Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Սերժ Սարգսյանը Թուրքիայի իր գործընկերոջ հետ դիտում էր Հայաստան-Թուրքիա ֆուտբոլային խաղը, Ադրբեջանի Պետական նավթային ընկերության նախագահ Ռովնագ Աբդուլլաևը և Գազպրոմի գլխավոր գործադիր տնօրեն Ալեքսեյ Միլերը պայմանագիր ստորագրեցին 2010 թվականից տարեկան 500 միլիոն խորանարդ մետր ադրբեջանական գազ Ռուսաստան արտահանելու վերաբերյալ:

Այս գործարքը, որը պատմության մեջ առաջին անգամ Ադրբեջանին ՌԴ գազը ներկրողից դարձնում է սեփական գազը Ռուսաստան արտահանող երկիր, իր մեջ սպառնալիքներ է պարունակում Եվրամիության Արևելյան գործընկերության կարևոր բաղադրիչներից մեկի՝ էներգետիկ անվտանգության համար, որն արդյունավետ իրականություն դարձնելու համար ինչպես Եվրամիությունը, այնպես էլ ԱՄՆ-ը մտադիր են կյանքի կոչել Nabucco նախագիծը: Չնայած սույն պայմանագրով արտահանվելիք գազի ծավալները մեծ չեն, և Ադրբեջանը շարունակաբար հայտարարել է իր՝ Nabucco ծրագրի հանդեպ ունեցած հավատարմության վերաբերյալ, երկու փաստ Արևմուտքում մտահոգությունների տեղիք են տալիս: Նախ, Ռուսաստանը բացահայտ հայտարարել է, որ ցանկություն ունի երկարաձգել պայմանագիրը 2015 թ.-ից հետո և գազի շատ ավելի մեծ ծավալներ գնել Ադրբեջանից, ինչը արևմտյան որոշ վերլուծաբանների կարծիքով, փորձ է շեղել Nabucco-ի համար նախատեսված գազի պաշարները դեպի Ռուսաստան: Արևմտյան վերլուծաբաններից ոմանք մտավախություն են հայտնում, որ Ադրբեջանի կողմից Nabucco

նախագծի տապալումը ինքնըստինքյան կարող է նշանակել այս երկրի մասնակցությունը ռուսական «Հարավային հոսք» նախագծին, ինչն էլ ավելի կամրապնդի Ռուսաստանի գերիշխող դիրքը էներգետիկ ճանապարհների վրա: Բացի այդ, Nabucco-ի կառուցման և շահագործման համար վտանգ են ներկայացնում արտահանվելիք գազի գնի շուրջ Թուրքիայի և Ադրբեջանի միջև դեռևս չլուծված տարաձայնությունները: Կառավարության 2009 թ. հոկտեմբերի 16-ի նիստի ընթացքում Ադրբեջանի նախագահ Իլիամ Ալիևը նաև մատնանշեց Թուրքիայի դեմ հնարավոր պատժամիջոցի ձևը (թեև դա ներկայացվեց որպես զուտ կոմերցիոն դրդապատճառներ ունեցող հեռանկար)։ «Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ շատ տարիներ Ադրբեջանը Թուրքիային գազը վաճառում էր շուկայական գնի մեկ երրորդով: Ո՞ր պետությունը կհամաձայնվի գազ վաճառել շուկայական գնի 30 տոկոսով՝ այն էլ ներկայիս պայմաններում»:⁵

Բացի ՌԴ հակազդեցությունից, Արևելյան գործընկերությունը բավականին լուրջ քննադատության է արժանացել Ուկրաինայի կողմից, որը համարվում է այս նախագծի գուցե և ամենազլխավոր հասցեատերը: Նարնջագույն հեղափոխությունից հետո Եվրամիությանը արագ ինտեգրվելու հույսեր փայփայող ուկրաինական իշխանությունների և ընդդիմության արձագանքները Արևելյան գործընկերության վերաբերյալ մեծ հիասթափություն էին պարունակում:

Մասնավորապես, պաշտոնական Կիևը հույսեր ուներ, որ Արևելյան գործընկերությունը կօգնի Ուկրաինային ավելի արագ հասնել Եվրամիության անդամակցությանը: Այնուամենայնիվ, նպատակ ունենալով ընդամենը ազատականացնել վիզային ռեժիմները, ստեղծել ազատ առևտրային գոտիներ կամ կնքել ռազմավարական պայմանագրեր՝ Արևելյան գործընկերությունը, փաստորեն, հավասարության նշան էր դնում Ուկրաինայի, Հայաստանի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Մոլդովայի և Բելառուսի միջև:

Եվրամիության գլխավոր քաղաքական մարմնի՝ Եվրոպական խորհրդի 2009 թ. մարտի 20-ի հայտարարությանը հետևեց Յուլչենկոյի օգնական Անդրի Հոնչարուկի մեկնաբանությունը՝ արտահայտելով ուկրաինական կողմի դժգոհության հիմնական պատճառները: Այստեղ պաշտոնյան քննա-

⁵ Brian Whitmore, “Azerbaijan Could Scuttle Nabucco Over Turkey-Armenia Deal” Radio Free Europe, October 19, 2009.

(http://www.rferl.org/content/Azerbaijan_Could_Scuttle_Nabucco_Over_TurkeyArmenia_Deal/1855784.html). (13.12.2009): Տե՛ս նաև Vladimir Socor, “Azerbaijan-Russia gaz agreement and its implications” Eurasia Daily Monitor, October 15, 2009-Volume 6, Issue 189.

դատում էր այն ուղղումները, որոնք կատարվել էին Եվրամիության կողմից 2008 թվականի մարտի 3-ին Արևելյան գործընկերության վերաբերյալ ներկայացված առաջարկի մեջ: Ի տարբերություն այդ առաջարկի, որը որպես նպատակ էր հռչակում քաղաքական միավորումը կամ քաղաքական ինտեգրացիան, մարտի 20-ի հայտարարությունը ընդամենը խոսում էր այդ ինտեգրացիայի համար անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելու մասին: Բացի այդ, հայտարարության մեջ և ոչ մի նշում չկար Եվրամիությանը անդամակցելու հեռանկարի վերաբերյալ: Հայտարարությունը նաև նախատեսում էր վիզային ռեժիմների ազատականացում՝ վիզային ռեժիմի լրիվ վերացման փոխարեն, ինչը, ըստ Հոնչարուկի, խոստացվել էր ԵՄ-ի՝ սույն հայտարարությանը նախորդող փաստաթղթերում: Ուկրաինայում դժգոհություն էր առաջացրել նաև Արևելյան գործընկերության կողմից նախաձեռնությանը մասնակցող երկրներին տրվելիք դրամական օժանդակության ծավալը՝ 600 միլիոն եվրո չորս տարվա համար: Ուկրաինայի պառլամենտի Եվրոպական ինտեգրացիայի հարցերով հանձնաժողովի նախագահ Բորիս Տառայուկի խոսքերով, նույնքան գումար Եվրամիությունը նախատեսել էր Թուրքիայի՝ Եվրամիությանը անդամակցելուն ուղղված նախագծերի իրականացման համար՝ միայն 2009թ. ընթացքում:⁶

Արժանահիշատակ է, որ Մոլդովան Արևելյան գործընկերության հասցեատեր մյուս պետությունն էր (ընդ որում՝ առաջինը), որը պաշտոնապես բացասաբար արտահայտվեց այս նախաձեռնության վերաբերյալ: Մասնավորապես, մինչ իր հրաժարականը, Մոլդովայի նախագահ Վլադիմիր Վորոնինը Արևելյան գործընկերությունը կոչել էր նոր, հակառուսական ԱՊՀ՝ Եվրամիության գլխավորությամբ:⁷ Սա կարևոր է հասկանալու համար, որ Եվրամիությանը ավելի մոտ դառնալու ձգտումը միանշանակորեն չի ողջունվում այս երկրի ազդեցիկ քաղաքական ուժերի կողմից:

Արևելյան գործընկերության ճանապարհին կանգնած խոչընդոտների մյուս խումբը վերաբերում է նշված վեց պետությունների՝ նախագծին պատրաստ չլինելու խնդրին: Արևմտյան մի շարք վերլուծաբանների կողմից ավելի շատ է ընդգծվում այն իրողությունը, որ Արևելյան գործընկերության նախագիծն իր հիմքում չունի պարարտ հող, որ Արևելյան հարևանության քաղաքականությունը, կոչված լինելով ստեղծել այդ հողը, արդեն հասցրել էր ձա-

6 Pavel Korduban, “European Union's Eastern Partnership Plan Disappoints Ukraine,” European Dialogue, April 2009. <http://eurodialogue.org/node/1478> (15.12.2009):

7 Stefan Meister and Marie-Lena May, The EU's Eastern Partnership - a Misunderstood Offer of Cooperation, DGAPstandpunct September 2009 N° 7.

խողվել: Մասնավորապես, որպես կոմիան են ներկայացվում բոլոր վեց պետություններում առկա քաղաքական և ժողովրդավարացման հետ կապված խնդիրները: Այսպես, Եվրոպական հարևանության առաջամարտիկ երկիր համարվող Ուկրաինան Նարնջագույն հեղափոխությունից ի վեր ընկղմվել է անվերջանալի քաղաքական ճգնաժամերի մեջ: Մոլդովայում դեռևս շարունակվում է հետընտրական անկումը մարդու իրավունքների և քաղաքացիական ազատությունների ոլորտում: Թեև Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաշենկոն արևմտյան երկրների հետ համագործակցության նշաններ է ցույց տալիս, քիչ հավանական է, որ նա երկրի ժողովրդավարացման ուղղությամբ լուրջ քայլեր ձեռնարկի ի վնաս սեփական իշխանության (մանավանդ, կարծես թե Եվրամիությունը Բելառուսին Արևելյան գործընկերության հրավեր ուղարկելու դիմաց արդեն կորզել է մի կարևոր զիջում. Բելառուսը չի ճանաչել Աբխազիայի և Հարավային Օսեթիայի անկախությունը): Հարավօսեթական պատերազմից հետո վրացական ընդդիմությունը ձեռնամուխ եղավ փողոցային ցույցերի կազմակերպմանը և մինչ օրս պահանջում է Սաակաշվիլի հրաժարականը: Հայաստանում 2008թ. ձախողված նախագահական ընտրություններին հաջորդեց մարդու իրավունքների անկումով և քաղաքական ազատությունների սահմանափակումով բնութագրվող մի ժամանակաշրջան: Անտեսելով Արևմուտքի քննադատությունը՝ 2009 թ. մարտին Ադրբեյջանը հանրաքվեի միջոցով վերացրեց նախագահի պաշտոնավարման ժամկետի սահմանափակումները. այս երկիրը շարունակաբար քննադատության է ենթարկվում նաև մարդու իրավունքների ոլորտում առկա խնդիրների պատճառով:

Արևելյան գործընկերության ծրագրային դրույթները նախանշում են նաև ազատ առևտրային գոտիների ստեղծում, որոնց միջոցով գործընկեր պետությունները պետք է աստիճանաբար ինտեգրվեն Եվրամիության ներքին շուկա: Սակայն, ինչպես ցույց են տալիս Եվրահանձնաժողովի կողմից անցկացված իրագործելիության ուսումնասիրությունները, որոշ երկրներ, օրինակ՝ Հայաստանը և Վրաստանը, պատրաստ չեն իրենց շուկաների նման ազատականացմանը: Ադրբեյջանի և Բելառուսի հետ առևտրային համաձայնագրերի կնքումը փորձագետներին ավելի անիրատեսական է թվում այն պատճառով, որ Համաշխարհային առևտրի կազմակերպությանը անդամակցելու վերաբերյալ այս երկրների հետ ընթացող բանակցությունները մտել են փակուղի: Բացի այդ, Բելառուսը Ռուսաստանի հետ մաքսային միության մեջ

է, ինչը հարցականի տակ է դնում Բելառուսի՝ Եվրամիության հետ ազատ առևտրային հարաբերություններից շահավետորեն օգտվելու հեռանկարը:⁸

Վերջապես, Արևելյան գործընկերության հետ կապված խնդիրների ևս մի խումբ առնչվում է հենց Եվրամիության ներսում այս նախագծի վերաբերյալ գոյություն ունեցող ոչ միանշանակ ընկալումների հետ: Օրինակ՝ Եվրամիության ներսում չկա հստակ համաձայնություն Ռուսաստանի նկատմամբ իրականացվելիք քաղաքականության վերաբերյալ («հին Եվրոպան») ի տարբերություն «նոր Եվրոպայի» հակված է ավելի մեղմ վերաբերմունք ցուցաբերել Ռուսաստանի նկատմամբ): Ինչպեսև Ռուսաստանի պարագայում, Եվրամիության երկրները երկփեղկված են Բելառուսի նկատմամբ իրականացվելիք քաղաքականության (մեկուսացման կամ ապամեկուսացման) հարցում: Եթե Լեհաստանը, Չեխիան, Լիտվան և Սլովակիան մինչ այժմ հանդես են եկել Բելառուսի նկատմամբ ավելի խիստ պատժամիջոցներ կիրառելու կոչով, «Հին Եվրոպան», մասնավորապես՝ Գերմանիան, արտահայտվել է ավելի մեղմ միջոցների կիրառման օգտին:

Բացի Ռուսաստանի և Բելառուսի նկատմամբ ունեցած դիրքորոշումների տարբերությունից, Եվրամիության անդամների շրջանում նաև այլ շահերի բախում կա: Օրինակ Բուլղարիան և Ռումինիան, որոնք արդեն հնչեցրել են իրենց քննադատությունը ԱԳ-ի հասցեին, մտավախություն ունեն, որ այս նախագիծը կթուլացնի իրենց կողմից Սևծովյան համագործակցության (Black Sea Synergy) մեջ արդեն իսկ ներդրված ջանքերը (թեև այս ծրագիրը ևս, իր հերթին, շատ լուրջ քննադատության է արժանացել): ԱԳ-ի վերաբերյալ իրենց մտահոգություններն են հայտնել նաև Իսպանիան և Իտալիան, որոնք առավել հետաքրքրված են Արևելյան գործընկերության Միջերկրական չափման մեջ: Արևելյան գործընկերությունը նաև համարվում է «Նոր Եվրոպայի», մասնավորապես՝ Լեհաստանի պատասխանը Սարկոզիի «Միջերկրական միության» նախագծին, որը նախատեսում է ավելի մեծ ֆինանսական հոսքեր ուղղել դեպի Եվրամիության հարավային հարևանները: Այս իմաստով գուցե նաև պատահական չէր, որ Ֆրանսիայի, Իտալիայի և Իսպանիայի (նաև Միացյալ Թագավորության) ղեկավարները չմասնակցեցին Պրահայում Արևելյան գործընկերության առաջին զագաթաժողովին:⁹

Սույն հոդվածում փորձ արվեց ցույց տալ, որ չնայած շվեդական նախագահությունը որպես Արևելյան գործընկերության առկախման պատճառ

⁸ Natalia Shapovalova, “The EU’s Eastern Partnership: still-born?” Policy brief, FRIDE, Fundacion Para Las Relaciones Internacionales Y El Dialogo Exterior, N. 11 - May 2009.

⁹ Marcin Łapczyński, “The European Union’s Eastern Partnership: Chances and Perspectives,” Caucasian Review of International Affairs, Vol. 3 (2) - Spring 2009, p. 149-150.

ներկայացրել էր ֆինանսա-տնտեսական ճգնաժամը և բնապահպանական խնդիրների առաջնահերթությունը, այս նախագծի պաշտոնական մեկնարկից ի վեր ինչպես Եվրամիության ներսում, այնպես էլ նրանից դուրս ծագել էին ընդդիմության և հակազդեցության օջախներ, որոնք և կարող էին կանխորոշել տվյալ առկախումը:

Մասնավորապես, գլխավոր ընդդիմության և հակազդեցության աղբյուրը Ռուսաստանն էր, որը ոչ միայն պաշտոնապես իր դժգոհությունն է հայտնել Արևելյան գործընկերության ծրագրի վերաբերյալ, այլ նաև կոնկրետ քայլերի միջոցով վտանգել այս նախագծի կարևորագույն բաղադրիչներից մեկի՝ էներգետիկ անվտանգության իրագործելիությունը: Արևելյան գործընկերության ճանապարհը մինչ այժմ հարթ չի եղել նաև հասցեատեր պետությունների ներսում: Մասնավորապես խոսքը վերաբերում է Ուկրաինային, որի դեկավարությունը դժգոհում է ԱԳ-ում Եվրամիությանը անդամակցելու հեռանկարի բացակայությունից և Ուկրաինայի ու մյուս հինգ գործընկեր պետությունների միջև հավասարության նշան դնելու փաստից: Խոչընդոտների մյուս խումբը ծագում է Եվրամիության ներսից՝ պայմանավորված վերջինիս անդամների՝ Ռուսաստանի և Բելառուսի նկատմամբ դիրքորոշումների, եվրոպական քաղաքականության տարբեր ուղղությունների կարևորության վերաբերյալ ընկալումների տարբերությունից, ինչպես նաև աճող այն գիտակցումից, որ Արևելյան գործընկերության հասցեատեր պետությունները քաղաքականապես և տնտեսապես պատրաստ չեն նախագծի առաջադրած նպատակներին: